

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Ранюк Оксани Петрівни з теми «РОЗВИТОК РИТОРИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (польська мова)

Важливою умовою модернізації України на сучасному етапі є використання слова як універсального інструмента думки та переконання. Перш за все модернізація вищої освіти в Україні передбачає, що в основу оновленого змісту освіти закладений компетентнісний підхід, який здійснює орієнтацію на формування ключових компетентностей майбутніх фахівців, зокрема риторичної, необхідної для майбутнього філолога, адже його професійна діяльність передбачає вміння спілкуватися, вести гармонійний діалог, переконувати, виступати публічно тощо. Риторичні вміння є основою для формування риторичної компетентності. Без наявності у майбутніх філологів сформованих риторичних умінь не можна стверджувати, що отримана освіта буде якісною, а подальша професійна діяльність успішною.

Актуальність обраної теми та її зв'язок з напрямками наукових досліджень

Дослідження проблеми розвитку риторичних умінь є досить актуальним, оскільки нові вимоги до філолога ставлять на порядок денний завдання суттєвих змін у методології, технологіях, змісті підготовки, приведення їх у відповідність з освітніми та культурними реаліями сьогодення.

Розвиток риторичних умінь майбутніх філологів-полоністів є досить важливим у процесі навчання польської мови, оскільки окреслені вміння сприяють володінню всіма навичками переконування в монологічних, діалогічних і полілогічних формах та є професійно зумовленими.

У роботі О. П. Ранюк закладено міцні теоретичні підвалини для розвитку риторичних умінь у процесі навчання польської мови. Актуальність роботи підтверджено також тим, що вона спрямована на розв'язання освітніх завдань,

передбачених державними документами (Законом України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державною національною програмою «Освіта (Україна XXI століття)», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, нормативними документами МОН України з питань мовної освіти, а також виконана у руслі планових наукових досліджень Хмельницького національного університету, зокрема, відповідно до плану науково-дослідної роботи «Проблеми слов'янської філології та лінгводидактики» кафедри слов'янської філології. Тему дисертації затверджено 2013 року, а публікації авторки з 2014 року свідчать про достатній час для висвітлення матеріалів дослідження.

З огляду на зазначене можна стверджувати про своєчасність, соціальну й наукову значущість дослідження О. П. Ранюк.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз дисертації О. П. Ранюк дає підстави стверджувати, що наукові положення дослідження є достатньо обґрунтованими. Вступ містить усі необхідні компоненти. Мета й завдання дисертації чітко визначені й структуровані відповідно до предмета та об'єкта дослідження.

У роботі обґрунтовано вибір методів дослідження (теоретичних, емпіричних, статистичних), теоретико-методологічну основу дослідження становлять: праці лінгвістів та лінгводидактів із проблем методики навчання іноземної мови; дослідження з історії та теорії риторики; психологічні і психолінгвістичні розвідки з проблем мовленнєвої діяльності; дослідження сучасних учених-методистів із проблем розвитку / формування риторичних умінь, риторичної компетентності, риторичної культури, комунікативної компетентності, культури спілкування; визначено й використано достатню джерельну базу (список використаної літератури становить 290 позицій), що забезпечило системність і повноту охоплення досліджуваної проблеми. Участь в експерименті брали 5 навчальних закладів вищої освіти України, зокрема, під час формувального етапу педагогічного експерименту було залучено 212 студентів: 107 студентів навчалися в експериментальних групах і 105 – у контрольних групах.

Апробацію дослідження відображено в 18 публікаціях, 6 з яких у фахових виданнях України, 2 в зарубіжних. Авторка взяла участь у 13 конференціях різних рівнів, на яких доповідала про результати наукового доробку. Усі дослідження, висвітлені в роботі, отримані автором особисто. Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані й подані в дисертації, є обґрунтованими, логічними й послідовними. Прослідковується осмисленість наукового пошуку дисертантки, а також взаємозв'язок теоретичних положень із практичними рекомендаціями. Схвальної оцінки заслуговує теоретичний аналіз наукових праць, які стали фундаментом для розв'язання проблеми розвитку риторичних умінь. Дослідниця зосереджує увагу на актуалізації термінів «уміння», «риторичні вміння», «риторична компетентність», «риторична діяльність».

У першому розділі О. П. Ранюк обґрунтовує психолого-педагогічні, лінгвістичні та лінгводидактичні засади розвитку риторичних умінь майбутніх філологів у процесі навчання польської мови. Дисертантка визначає роль розвитку риторичних умінь для майбутніх філологів. У структурі риторичних умінь здобувачка виокремлює мисленнево-мовленнєвий, лінгвістично-мовленнєвий та комунікативно-діяльнісний складники. Саме ці компоненти є орієнтирами впродовж констатувального, формувального та експериментального етапів. Позитивним для дослідження є те, що дисертантка виокремлює, окрім основних, специфічні риторичні вміння, необхідні для вчителя та перекладача (пп 1.1).

Теоретичне осмислення обраної проблеми неможливе без обґрунтування семантичного поля базових понять (принцип, метод, прийом; «риторика», «риторична діяльність», «риторична компетентність», «філолог-полоніст», «професійне спілкування філолога»), чітке визначення, розмежування й аналіз яких автор подає у підпункті 1.1 та 1.3, що має значення для розроблення методики розвитку риторичних умінь.

У другому розділі дисертації на основі порівняльного аналізу описано зміст основ риторики та розвиток риторичних умінь майбутніх філологів у процесі навчання польської мови у закладах вищої освіти України та Польщі; проаналізовано зміст навчально-методичного забезпечення для майбутніх

філологів-полоністів в аспекті розвитку риторичних умінь; розроблено критерії, показники та визначено рівні сформованості риторичних умінь майбутніх філологів-полоністів; описано й проаналізовано результати констатувального експерименту.

У процесі опрацювання змісту основ риторики у закладах вищої освіти України та Польщі виявлено, що у Польщі риторику вивчають як окрему дисципліну, щоправда, для її опанування відведено недостатню кількість годин, що унеможливорює комплексний розвиток риторичних умінь майбутніх філологів. Водночас у навчальних планах закладів вищої освіти України передбачено декілька дисциплін, пов'язаних із комунікацією, проте вони здебільшого теоретичного спрямування. Дослідивши програми, підручники, посібники з польської мови, О. П. Ранюк робить висновки, що недостатньо уваги звернено на розвиток риторичних умінь під час навчання польської мови; мало уваги автори приділяють розвитку вмінь створювати та виголошувати публічні виступи, користуватися доцільно вербальними та невербальними засобами, концентруватися, сприймати та запам'ятовувати значні обсяги матеріалу, знаходити шляхи взаєморозуміння у різноманітних іншомовних ситуаціях. Установлено, що в освітньому процесі закладів вищої освіти, які готують майбутніх філологів-полоністів, значне місце посідають навчальні видання як українських, так і польських авторів.

Фахову компетентність й обізнаність дослідниці з усіма аспектами наукової проблеми засвідчує третій розділ дисертації – це експериментально-дослідне навчання за розробленою методикою, аналіз та узагальнення його результатів. Авторка чітко структурує експеримент за трьома етапами: підготовчим, основним, контрольньо-узагальнювальним. Ранюк О. П. довела ефективність розробленої методики, підтвердивши визначенням результатів сформованості риторичних умінь за мотиваційним, когнітивним, лінгвістично-мовленнєвим, комунікативним та рефлексійно-оцінним критеріями (пп. 3.2.).

У висновках О. П. Ранюк подає науково обґрунтовані результати, які відповідають поставленим завданням дисертаційного дослідження.

Вірогідність та наукова новизна результатів, повнота їх викладу в

опублікованих працях.

Вірогідність результатів дисертаційної роботи забезпечена методологічною та лінгводидактичною обґрунтованістю вихідних теоретичних положень в окресленні пріоритетних аспектів дослідження; застосуванням методів, адекватних предмету, меті й завданням дослідження; апробацією розробленої методики в освітньому процесі закладів вищої освіти України; аналізом якісних і кількісних результатів експериментально-дослідного навчання.

Щодо наукової новизни, то вона не викликає сумнівів, оскільки авторка вперше обґрунтувала наукові засади розробленої методики розвитку риторичних умінь майбутніх філологів у процесі навчання польської мови. Практична цінність дослідження полягає в можливості використання основних положень дослідження в освітньому процесі для вдосконалення змісту навчальних програм із польської мови, а також під час вивчення таких дисциплін, як «Практичний курс польської мови», «Розмовний практикум із польської мови», «Практична риторика» для студентів-полоністів, у гуртковій роботі, риторичних тренінгах.

Зміст наукового дослідження достатньо повно відображено в авторефераті дисертації, у якому, крім основних положень, подано фактичні результати й загальні висновки, що ідентичні дисертаційній роботі. Дисертація та автореферат оформлені згідно з чинними вимогами.

Дискусійні положення й зауваження

Попри високу оцінку опонованої дисертації висловлюємо такі зауваження і побажання:

1. У тексті дисертації досить детально проаналізовано праці провідних науковців, але не завжди чітко прослідковується ставлення дисертантки до поглядів окремих авторів, а, відповідно, зменшується й практична їх користь у дослідженні.

2. Дисертація значно виграла б, якби у додатках було представлено хоча б у стислому вигляді методичні рекомендації щодо розвитку риторичних умінь майбутніх філологів у процесі навчання польської мови, як то заявлено в

практичному значенні дослідження. Це значно доповнило б уявлення про здійснену дисертанткою роботу.

3. Відзначаючи хороший мовний рівень тексту дисертації, зауважуємо, що подекуди спостерігаємо невиправдані повтори, наявні окремі стилістичні огріхи, технічний недогляд.

Зазначені зауваження до дисертаційної роботи здебільшого дискусійного чи рекомендаційного характеру, вони не применшують значення роботи і загальної високої оцінки, однак можуть стати поштовхом для дискусії під час захисту результатів дослідження і наукових перспектив автора.

Загальний висновок.

Викладене вище дає підстави вважати, що дисертація «Розвиток риторичних умінь майбутніх філологів у процесі навчання польської мови» є оригінальним, цілісним, самостійно виконаним, завершеним та науково виваженим дослідженням, яке відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р., зі змінами та доповненнями згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р., її автор – Ранюк Оксана Петрівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (польська мова).

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри польської мови
Українсько-польського
навчально-наукового інституту
Одеського національного
політехнічного університету

О. М. Козаченко

Керівництво

О. М. Козаченко